

31

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

София, 29 декември 1991 г.

Конституционният съд в състав:

Председател:	Асен Манов	Иван Първанов
Членове:	Младен Данаилов	Теодор Чипев
	Милчо Костов	Милена Жабинска
	Цанко Хаджистойчев	Любен Корнезов
	Нено Неновски	Пенчо Пенев
	Николай Павлов	Александър Арабаджиев

в закрито заседание, проведено на 18 декември 1991 г., разгледа докладваното от съдията Александър Арабаджиев конституционно дело № 1/1991 г.

Производството по делото е образувано въз основа на искане, направено от група народни представители от състава на Седмото Велико Народно събрание. Искането, подписано от 93 народни представители от състава на това Народно събрание, е заведено в Конституционния съд на 8 октомври 1991 г. и съдържа две части:

а) Конституционният съд да даде задължително тълкуване на разпоредбите на чл. 4, 5, 11, ал. 4 и 44, ал. 2 от Конституцията на Република България;

б) Конституционният съд да се произнесе по конституционността на Движението за права и свободи (ДПС).

На 4 ноември 1991 г. по делото е постъпило ново искане, направено от 53 народни представители от състава на 36-то Народно събрание. То е обозначено като "Допълнителна молба", в която е заявено, че подписалите я се присъединяват към първоначалното искане и която съдържа две нови искания:

а) Конституционният съд да обяви за неконституционна разпоредбата на § 6 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за политическите партии (ЗПП);

б) Конституционният съд да се произнесе по статута на депутатите, избрани с листата на ДПС.

С определение от 12 ноември 1991 г. на направилите исканията народни представители са дадени указания да посочат основанията, с оглед на които се иска да се даде задължително тълкуване на посочените разпоредби от Конституцията, да определят съдържанието на искането относно неконституционността на ДПС, като посочат мотиви към това искане и доказателства, които го подкрепят, както и да уточнят предмета на искането за произнасяне относно статута на народните представители, избрани с листата на ДПС.

В изпълнение на тези указания с молба от 28 ноември 1991 г. исканията са формулирани така:

1. Да се установи и обяви противоконституционността на § 6 от Закона за политическите партии (ЗПП).

2. Да се установи и обяви противоконституционността на ДПС.

3. Да се обяви за незаконен изборът за народните представители, избрани с листата на ДПС.

В същата молба изрично е отбелязано, че не се поддържа искането за даване на задължително тълкуване на разпоредбите на чл. 4, 5, 11, ал. 4 и 44, ал. 2 от Конституцията. Освен това в молбата са изложени обстоятелствата, на които поддържаните искания се основават. В тази молба и в приложен към нея опис са посочени и доказателствата, които според направилите искането подкрепят твърдението им за противоконституционност на ДПС.

Конституционният съд намира, че направените в молбата от 28 ноември 1991 г. уточнения премахват пречките за разглеждане на делото във фазата по допустимостта на две от очертаните в нея три искания - за установяване противоконституционността на § 6 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗПП и за произнасяне по спора за конституционността на ДПС. Третото от поддържаните искания засяга всеки от народните представители, избрани с листата на ДПС и именно те се явяват заинтересувани по смисъла на чл. 18, ал. 2 ЗКС, което налага да се даде възможност на всеки един от тях поотделно да изрази становището си по това искане.

Що се отнася до първите две искания, за да се произнесе по въпроса за тяхната допустимост съгласно чл. 13 и чл. 19, ал. 1 ЗКС - от гледище на оправомощеност на народните представители, които са ги направили и с оглед на компетентността на Конституционния съд да ги разгледа, Конституционният съд взе предвид следното:

1. Първоначалната инициатива, въз основа на която е образувано производството по делото, е упражнена от 93 народни представители от състава на Седмото Велико Народно събрание, които съставляват повече от една пета от народните представители,

от които се е състояло това Народно събрание (400 съгласно § 50, ал. 2 от Закона за изменение и допълнение на Конституцията от 1971 г., ДВ, бр. 29 от 10 април 1990 г.). Към момента, в който искането е заведено в Конституционния съд, направилите го са притежавали качеството на народни представители и, следователно, са били оправомощени да упражнят инициатива съгласно чл. 150, ал. 1 от Конституцията.

Допълнителната молба от 4 ноември 1991 г. е подадена от 53 народни представители от състава на 36-то Народно събрание, които също съставляват повече от една пета от всички народни представители (срв. чл. 63 от Конституцията), така че проявената и от тях инициатива е годна да доведе до възникване на конституционноправно процесуално отношение.

В молбата от 4 ноември 1991 г. изрично е заявено, че подписалите я се присъединяват към искането, въз основа на което е образувано производството по делото и изрично са възпроизведени първоначалните две искания. В този смисъл втората молба обхваща в предметното си съдържание първата и по този начин заявените в първоначалната молба две искания съставляват предмет и на молбата от 4 ноември 1991 г. Включването им в нея означава, от една страна, че се правят и от групата от 53 народни представители от състава на 36-то Народно събрание и, от друга страна, позволява едновременното разглеждане и на двете молби, респективно приемането на двете молби за общо разглеждане.

Следователно, от гледна точка на оправомощеност на направилите исканията е налице условието на чл. 150, ал. 1 от Конституцията за разглеждане на тези искания от Конституционния съд.

2. Относно това, дали направените искания попадат в компетентността на Конституционния съд, отговорът на този въпрос спрямо окончателно формулираните в молбата от 28 ноември 1991 г. три искания (вън от искането за даване на задължително тълкуване на определени разпоредби от Конституцията, което не се поддържа и поради това не се приема за разглеждане) трябва да бъде даден съобразно следните съображения:

а) Искането за установяване на противоконституционността на § 6 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗПП се свързва с разпоредбата на чл. 12, ал. 2 от Конституцията. Поддържа се противоречие с Конституцията на разпоредба от закон, който е приет и влязъл в сила преди нейното приемане, т.е. на заварен закон (§ 3, ал. 1 и 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Конституцията).

Конституционният съд намира, че след като се касае за разпоредба на заварен от Конституцията закон, не съществуват условията за упражняване на правомощието по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, респективно по чл. 12, т. 2 ЗКС. Конституционният съд не е компетентен да се произнася по искания за установяване на противоконституционност на закони, приети преди Конституцията. Това му правомощие обхваща само законите, приети при нейното действие. Единствено при действието ѝ и по силата на върховенството ѝ, както и на изискването, според което другите закони не могат да ѝ противоречат, установено в чл. 5, ал. 1 е предвиден контролът за конституционност на законите, който се упражнява от Конституционния съд. Поради това предмет на този контрол могат да бъдат законите, които се приемат след приемането на Конституцията.

По отношение на заварените от нея закони самата Конституция предвижда друго. Поначало те се прилагат, ако не й противоречат (§ 3, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби). От друга страна, те подлежат на отменяване - или по силата на непосредственото действие по чл. 5, ал. 2, или от Народното събрание, когато разпоредбите на заварените закони не са отменени по силата на непосредственото действие по чл. 5, ал. 2. В последните две хипотези са уредени - от § 3, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Конституцията - два правни способа за отменяване на заварени закони (респективно на разпоредби от заварени закони), които противоречат на Конституцията. В едната тази последица настъпва пряко, в другата е резултат от законодателен акт на Народното събрание. Второто е непосредствено свързано именно със законодателната функция на Народното събрание, защото позволява съчетаването на отмяната на една противоречаща на Конституцията разпоредба с позитивното законово уреждане на основното обществено отношение, за което определен закон се отнася. И в двата разглеждани случая последицата е отменяване и тя настъпва не в резултат на решение на Конституционния съд. (Съгласно чл. 22, ал. 2 ЗКС "актовете, обявени за неконституционни, не се прилагат", а не се отменяват.)

Доколкото при обосноваването на искането за установяване противоконституционността на § 6 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗПП се повдига въпросът, че той е загубил действие след влизането в сила на Конституцията и че прилагането му е противоконституционно, изтъкването на съображения в този смисъл поставя проблема и на плоскостта на евентуалното отменяване на тази разпоредба по силата на непосредственото действие по

чл. 5, ал. 2 на Конституцията. Ако това действие е проявено спрямо разглежданата разпоредба и тя е отменена, налице е още едно съображение за недопустимост на искането.

Не е допустимо също така искането да се схваща като имащо за предмет тълкуването на чл. 5, ал. 2 от Конституцията, респективно дали по силата на непосредственото действие на Конституцията § 6 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗПП е отменен. Като отделно искане, то не е заявено с такъв предмет, още повече, че изрично е основано на правомощието на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията. Друг е въпросът, че Конституционният съд не е ограничен да даде инцидентно едно или друго тълкуване, когато разглежда спора за конституционността на ДПС, с който (спор) се свързва всъщност и искането за установяване на противоконституционността на въпросната разпоредба.

Ето защо, като самостоятелно, това искане е недопустимо и трябва да бъде отклонено.

б) Искането за установяване и обявяване противоконституционността на ДПС непосредствено повдига спор за конституционността на тази организация. Съгласно чл. 149, ал. 1, т. 5 от Конституцията и чл. 12, т. 5 ЗКС Конституционният съд е компетентен да се произнесе по този спор. от това произтича допустимост на искането, което, в съответствие с указанията, дадени с определението от 12 ноември 1991 г., е мотивирано от гледището на народните представители, които са го направили.

в) В молбата от 28 ноември 1991 г. е извършено уточнение на отправения в предходната молба (от 4 ноември 1991 г.) въпрос относно статута на народните представители, избрани с

листата на ДПС. Касае се за спор за законността на избора на тези народни представители. Това превръща всеки един от тях поотделно в заинтересуван участник в този спор, от което произтича необходимостта да се спази по отношение на всеки изискването на чл. 18, ал. 2 ЗКС. Ето защо избраните с листата на ДПС 24 народни представители трябва да бъдат уведомени за постъпването на искането, като им се определи срок, в който имат възможност да изразят становища и да представят доказателства. След изпълнението на това искане Конституционният съд може да се произнесе по допустимостта на последното искане.

3. В молбата от 28 ноември 1991 г. са посочени съответни съдебни дела, които според направилите исканията е необходимо да бъдат изискани и приложени като доказателства. Посочени са и други доказателства. Изискването на посочените дела може да бъде постановено с настоящето определение, а определянето на обхвата на доказателствения материал е в зависимост от окончателния предмет на делото.

По тези съображения и на основание на чл. 19, ал. 1 ЗКС Конституционният съд

О П Р Е Д Е Л И:

ОТКЛОНЯВА искането за установяване противоконституционността на § 6 от Преходните и заключителни разпоредби На Закона за политическите партии.

ПРИЕМА за разглеждане искането за установяване противоконституционността на Движението за права и свободи.

ОТЛАГА разглеждането на делото по въпроса за допустимостта на искането за обявяване за незаконен изборът на народните представители, избрани с листата на ДПС.

На народните представители, избрани с листата на ДПС (по приложения списък) да се съобщи за постъпилото искане, с което се повдига спор за законността на избора им, като им се даде възможност в 7-дневен срок да изразят становища и посочат доказателства.

Служебно да се изискат от Софийския градски съд фирм. дело № 2574/1990 г. и фирм. дело № 18081/1991 г., та от Върховния съд - адм. дело № 911/1991 г. на 3 г.о.

Председател:

(Асен Манов) (Иван Първанов)

Членове:

(Младен Данаилов) (Теодор Чипев)

(Милчо Костов) (Милена Жабинска)

(Цанко Хаджистойчев) (Любен Корнезов)

(Неню Неновски) (Пенчо Пенев)

(Николай Павлов) (Александър Арабаджиев)